

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI MERKEZ ÖRGÜTÜ YÖNETİCİLERİNİN YERELLEŞME KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERİ

Yard. Doç. Dr. Yasemin (Koçak) USLUEL*

Bu araştırma, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Merkez Örgütü Yöneticilerinin, iş-gören, öğrenci, bütçe, eğitim programları ve genel (arsa-bina-yapım-onarım) hizmetler alanlarında, yerelleşme konusundaki görüşlerini saptamak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırma, evren üzerinde yapılmıştır. Veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen bir anketle toplanmıştır.

Araştırmada ulaşılan başlıca sonuçlar şunlardır:

1 - Yöneticilerin çoğunluğu, yetki genişliğinin onyediyi durumda yararlı; bir durumda (yerel nüfuz sahiplerinin kendi çıkarları için yerel yönetime etkilerinin artması) sakıncalı olacağı görüşündedirler.

2 - Yöneticilerin çoğunluğu, işgören, eğitim programları ve öğrenci hizmetleri alanlarında, varolan uygulamanın devamından yana bir eğilim gösterirken; bütçe ve genel hizmetler alanlarında varolan uygulamanın dışında bir eğilim göstermektedirler.

3 - Yöneticilerin çoğunluğu, il özel idarelerinin eğitim hizmetleriyle ilgili olarak yetkili olmasını yeğlememektedirler.

4 - Yöneticilerin çoğunluğunun, en fazla yeğledikleri yerelleşme biçimi yetki genişliğidir(**).

Anahtar Sözcükler : Yerelleşme, yetki genişliği, yetki devri, yerinden yönetim.

Türk Eğitim Sisteminin gerek genel amaçlarının gerekse özel amaçlarının istenilen düzeyde gerçekleştirilemediği politikacılar, MEB çalışanları ve bilim adamları tarafından çeşitli biçimlerde dile getirilmektedir. Bakanlığın merkeziyetçi bir yapıya sahip olması da istenilen sonuçlara ulaşılamamasının nedenlerinden biri olarak görülmektedir. Özellikle 1990'larda, demokratikleşmek, dolayısıyla halkın yönetime katılımını sağlamak, toplumsal ve ekonomik kalkınmayı hızlandırmak, ulusal bütünlüğü sağlamak ve kamu hizmetlerinin niteliğini yükseltmek gibi amaçlarla yerelleşme tartışmalarının Türkiye'nin gündeminde (52. Hükümet Programında, 7. Beş Yıllık Kalkınma Planında ve 14. Milli Eğitim Şurasında) olduğu dikkati çekmektedir. Ancak, yerelleşme reformlarının başarılı olmasını belirleyen toplumsal, siyasal, kültürel, ekonomik ve teknolojik pek çok etmen söz konusudur. Gelişmekte olan ülkeler için sözü edilen etmenlerin yanısıra yerelleşme sürecinde karşılaşılan sorunlardan bazılarının kavramsal olduğu dikkati çekmektedir.

Türkçede adem-i merkeziyet ya da desentralizasyon terimleriyle ifade edilen **yerelleşme (decentralisation), merkez örgütünün elinde bulunan**

* Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü Öğretim Üyesi

** Usluel, Yasemin. Milli Eğitim Bakanlığı Merkez Örgütü Yöneticilerinin Yerelleşme Konusundaki Görüşleri (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara: 1995.

yetkinin, merkezin taşra örgütlerine ya da yerel yönetim örgütlerine aktarılması olarak tanımlanmaktadır. (Rondinelli 1981; Conyers 1983; Hanson 1989). Literatürde yerelleşme biçimleri konusunda farklı sınıflama çabalarının olduğu görülmektedir. Araştırmada yerelleşme biçimleri ile ilgili genel kabul gören üçlü sınıflama temel alınmıştır (Gözübüyük 1978; Rondinelli 1981; Conyers 1983; Stromquist 1986; Hanson 1989; Lauglo 1990). Buna göre yerelleşme, yetki genişliği (deconcentration), yetki devri (delegation) ve yerinden yönetim (devolution) biçiminde sınıflandırılmaktadır. **Yetki genişliği**nde, merkez, ülkenin farklı yerleşim birimlerinde kendine bağlı örgütler oluşturur ve bu örgütlerde çalışacak personel merkez tarafından atanır. Buradan kaynaklanarak, MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) Merkez Örgütü'nün yetkilerini il milli eğitim müdürlükleri ve buna bağlı kuruluşlara aktarması yetki genişliği olarak kabul edilmiştir. **Yetki devri**, yetki genişliğinden bir basamak ileride olan diğer bir yerelleşme biçimidir. Yetki devri, 'merkezin daha fazla yetkiyi merkezin atadığı ve seçimle gelmiş yerel nüfusun temsilcilerinden oluşan, karma yerel yönetim birimlerine aktarmasıdır'. Bu tipte bir yerel yönetim biçimine Türkiye için verilebilecek en somut örnek il özel idareleridir. Bu yüzden MEB Merkez Örgütü'nün yetkilerini il özel idarelerine aktarması yetki devri olarak kabul edilmiştir. **Yerinden yönetim**, yöneticilerinin seçimle görev başına geldiği, bağımsızlıkları yasal olarak tanınmış yerel örgütlerin söz konusu olduğu bir yönetim biçimidir. Türkiye'de belediyeler yerinden yönetime bir örnek oluşturmakla beraber, belediyelerin sahip oldukları nüfusa göre farklı yapılarda olması ve bağımsızlıklarının merkez tarafından sınırlanması nedeniyle, araştırmada "karar organlarındaki üyelerin yerel seçimle belirlendiği bağımsız yerel bir örgüt"ün yerinden yönetim biçimini temsil edeceği kabul edilmiştir.

Yerelleşmenin hangi biçimi uygulanırsa uygulansın, yapılan reform çalışmaları sonucun istenilen düzeyde olmasını beraberinde getirmeyebiliyor. Nitekim yerelleşme reformunu gerçekleştirmeye çalışan ülkelerden bazılarında bakıldığında, Peru'da, Venezuela'da yerelleşme reformları başarısızlıkla sonuçlanırken, İspanya'da ve Kolombiya'da kısmen başarılı olunmuş; Yeni Gine, Kostarika ve Sri Lanka'da ise reformun sonucunda yerelleşmenin hem yararları hem de sakıncaları yaşanmıştır. Yerelleşme reformlarında başarıyı belirleyen altyapı, finans gibi ögelerin yanısıra, insan ögesinin başat belirleyicilerden biri olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla yerelleşme sürecinde başarıyı belirleyen etmenlerden birinin yetkiyi ellerinde bulunduranların konuya bakış açılarıyla ilgili olduğu ileri sürülebilir. Rondinelli'nin de (1981) belirttiği gibi yerelleşmenin başarılması en üst düzeydeki yöneticilerin güçlü desteğini gerektirmektedir. Bu bağlamda, MEB Merkez örgütünde görev yapmakta olan yöneticilerin yerelleşmenin ilk aşaması olan yetki genişliğinin yarar ve sakıncaları; varolan uygulamada yapılması gereken değişiklikler ve bu değişikliklerin nasıl olması gerektiği konusundaki görüşlerinin saptanmasına gereksinim olduğu söylenilebilir. Çünkü karar vericilerin değişim konusundaki görüşleri değişimden yana değilse,

gerçekleştirilmesi düşünölen reformlardan istenilen sonucun alınması ciddi boyutlarda engellenebilir. Bu nedenle, yöneticilerin yerelleşme konusuna nasıl bakışlarının belirlenmesi önemli görünmektedir.

Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Araştırmada, MEB Merkez Örgütü yöneticilerinin, yerelleşme ile ilgili görüşleri, işgören, genel (arsa-bina-yapım-onarım) bütçe, eğitim programları ve öğrenci hizmet alanları için ayrı ayrı saptanmıştır. Bu araştırma ile yanıtlanmaya çalışılan sorular ayrıntılı olarak şöyle sayılabilir:

1 - MEB Merkez Örgütü üst ve alt düzey yöneticilerinin, taşra örgütlerine yetki aktarılmasının yarar ve sakıncaları konusundaki görüşleri nedir?

2 - MEB Merkez Örgütü üst ve alt düzey yöneticilerinin, kurum tiplerine göre;

2.1. İşgören,

2.2. Genel,

2.3. Bütçe,

2.4. Eğitim programları,

2.5. Öğrenci,

hizmetleri alanlarında, hangi örgütlerin yetkili olması gerektiği konusunda görüşlerinin dağılım oranları nedir?

Araştırmada Kullanılan Yöntem

MEB Merkez Örgütü yöneticilerinin, yerelleşme ile ilgili görüşlerini be-timlemeye yönelik olan bu araştırmada veriler araştırmacı tarafınan ge-liştirilen bir anket yoluyla toplanmıştır.

Araştırmanın **evreni**, Milli Eğitim Bakanlığı Merkez Örgütü'nde görev yap-makta olan Müsteşar, Talim Terbiye Kurulu Başkanı, Müsteşar yardımcıları, Tef-tiş Kurulu Başkanı, Araştırma Planlama Koordinasyon Kurulu Başkanı, Bakanlık Müşavirleri, Genel Müdürler, Talim Terbiye Kurulu Üyeleri, Bağımsız Daire Baş-kanları, Genel Müdür Yardımcıları, Daire Başkanları ve Şube Müdürlerinden oluşmaktadır. Araştırma evreninde yer alan 573 kişiden oluşan evren birimlerinin MEB'da birarada çalışıyor olması, onlara ulaşmanın araştırma maliyetini ar-tırmayacağı ve sayılarının ulaşılabilir boyutta olması nedeniyle tam sayım yolu yeğlenmiştir. Bilgi toplama aracının uygulandığı 5 Mayıs/10 Haziran 1994 tarihleri arasında yurt dışında, yöre dışında ve izinde olanlar, en az beş kez gidilmesine rağmen yerinde bulunmayanlar ve araştırmacının ısrarına rağmen anketi ce-

vaplamak istemeyenler ile anketi cevaplarken işaretlemelerde hata yapanlar nedeniyle 573 yöneticiden 435'ine ulaşılmış ve ulaşma oranı % 76 olmuştur. Yöneticiler üst ve alt düzey olmak üzere iki gruba ayrılmış; şube müdürleri alt düzey, bunun dışındaki yöneticiler üst düzey olarak kabul edilmiştir. Ulaşılan 435 yöneticiden 145'i üst düzey, 290'ı alt düzey yöneticidir.

Araştırmacı tarafından geliştirilen **anket**, 43 sorudan oluşmaktadır. Bu sorulardan bir tanesi MEB Merkez Örgütü'nde görev yapmakta olan yöneticilerin ünvanlarını; 25 tanesi yetki genişliği uygulamasının yarar ve sakıncaları konusunda yönetici görüşlerini; 17 tanesi öğretim kurumu tiplerine (okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim, özel statülü ortaöğretim ve yaygın eğitim) ve hizmet alanlarına göre Merkez Örgütü'nde bulunan yetkilerin hangi örgütte bulunmasının uygun olacağını saptamaya yönelik sorulardır. Hizmet alanlarıyla ilgili olarak, işgören hizmetlerinde, okul müdürleri, müdür yardımcılarını ve yardımcıları ile öğretmenlerin atanmaları, öğretmenlerin il içinde ve iller arasında nail ve yer değiştirmeleri ve müfettişlerin bağlı bulunması uygun görülen kurumlarla ilgili altı soruya; genel hizmetlerde, arsa satın alma ya da kamulaştırma, okul binası yapma ya da satın alma, okullarda bina ekleme ya da genişletme dışındaki onarımlarla ilgili olarak üç soruya; bütçe hizmetlerinde okulların arsa, bina, yapım ve onarımlarıyla ilgili ödeneklerin sağlanabileceği kaynağa ilişkin bir soruya; eğitim programları hizmetlerinde, ortak ve seçmeli derslerin amaçları, içerikleri, kredileri, saatleri ve dönemleri başlıklarında altı soruya ve öğrenci hizmetlerinde disiplinle ilgili bir soruya yer verilmiştir. Yetki sahibi olması düşünülebilecek örgütlerle ilgili seçenekler oluşturulurken katı merkeziyetçilikten, yerinden yönetime doğru giden bir sıralama yapılmıştır. Bunlar, "Bakanlık Merkez Örgütü" (Merkeziyetçi), "Taşra Örgütü" (Yetki genişliği, "İl Özel İdaresi" (Yetki Devri), "Karar Organlarındaki Üyelerin Yerel Seçimle Belirlendiği, Bağımsız Yerel Bir Örgüt" (yerinden yönetin.) biçiminde belirlenmiştir.

Bulgular ve Yorum

Bulgular izleme kolaylığı sağlamak amacıyla her bir alt problemin belirtilmesinden sonra sunulmuş ve yorumlanmıştır. Bulguların aktarılmasında sütun grafikler kullanılmıştır.

1 - M.E.B. üst ve alt düzey yöneticilerinin taşra örgütlerine yetki aktarmanın yarar ve sakıncaları konusundaki görüşleri nedir?

a - Yöneticilerin % 70'inden fazlasının, MEB Merkez Örgütü'nün yetkilerini taşra örgütlerine aktarmasının 17 durumda "yararlı" olacağını belirtmişlerdir. Bu durumlar

- Merkez Örgütü'nün iş yükü;
- Yerel halkın eğitim ihtiyaçlarının karşılanması ve eğitim sorunlarının çözülmesiyle ilgili girişimcilik;
- Eğitim giderlerine yerel mali destek;
- Eğitim uygulamalarının değişen çevre koşullarına uyarlanması;
- Yerel kurum ve kuruluşlar (resmi, özel, gönüllü) arasında işbirliği ve eşgüdüm;
- Yerel hükümet görevlileri ile yerel halk arasında yakın ilişki sağlama;
- Yerleşim birimlerinin ve bu birimlerdeki farklı sosyo-ekonomik düzeydeki yerel grupların ihtiyaç ve sorunları hakkında doğru bilgi elde etme;
- Yerel yönetim birimlerinin yönetim kapasitelerinin gelişmesi;
- Yereil düzeyde varolan eğitimle ilgili bina, tesis, araç-gereç ve kaynakların verimli olarak kullanılması;
- Yerel eğitim ihtiyaçları ve sorunlarına yönelik yönetim kararlarının daha çabuk alınması;
- Gönüllü kişi ve kuruluşların eğitim hizmetlerine katkılarıyla ilgili durumlarıdır.

b - Yöneticilerin % 78'den fazlası, Merkez Örgütü'nün yetkilerinin taşra örgütlerine aktarılmasının, "yerel nüfuz sahibi kişi, grup, kuruluş ve kurumların kendi çıkarlarını gerçekleştirmek doğrultusunda yerel yönetime etkileri"ni artıracığı, dolayısıyla, yerelleşmenin bu konuda sakınca doğurabileceği görüşündedirler.

c - Yöneticiler, ulusal birlik, bütünleşme ve eğitimdeki ulusal standartlarla ilgili durumlarda yerelleşmenin uygulamada doğurabileceği yarar ve sakıncalar konusunda görüş ayrılığına düşmektedirler. Yöneticilerin en fazla görüş ayrılığına düştükleri durumlar;

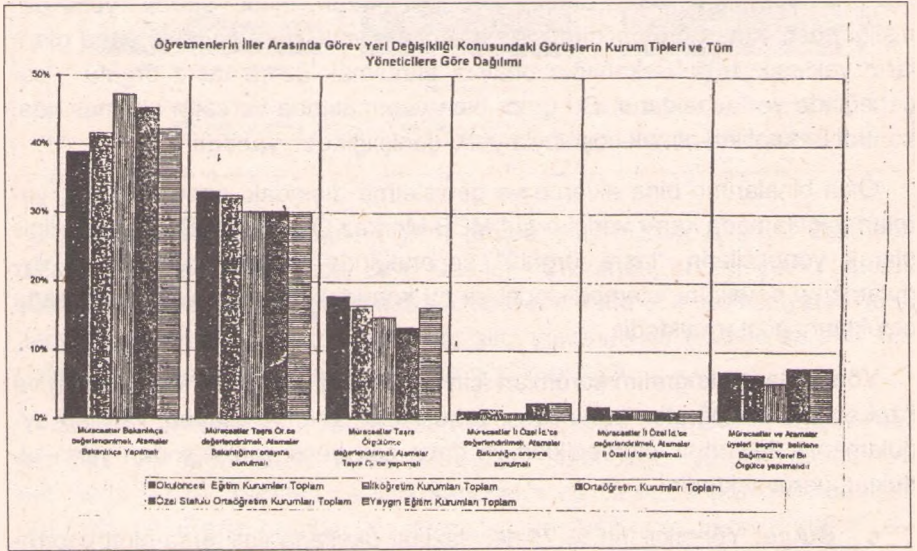
- Ülke çapındaki genel eğilim politikaları ile yerel birimlerin eğitim politikaları arasında uyum sağlama,
- Yerel grupların (etnik, dini, siyasal. vb.) bütünleşmesi,
- Devletçe belirlenen eğitim kalitesine ulaşma,
- Yerel eğitim yönetiminde tarafsız olma,
- Eğitim sisteminin tümüne yönelik olarak, Devlet tarafından belirlenmiş genel amaçlardan uzaklaşma,

gütü'nce yapılır" sayılısından hareket etme ve belki de, yetki aktarmayla el-lerinde bulunan güçlerinin azalacağından korkma gibi nedenler yetkinin pa-tolojilerinden bazıları olarak düşünülmektedir.

e - Merkez Örgütü'nün yetkilerini taşra örgütlerine aktarmasının yarar ve sakıncaları konusunda, üst ve alt düzey yöneticilerin görüşlerinin oranları genelde birbirine yakındır. Yönetici düzeyleri arasındaki en büyük farkın % 10'u geçmediği görülmektedir. Bu bulguya göre yöneticilerin yetki aktarmanın yarar ve sakıncaları konusunda görüşlerinin dağılım oranlarında, buldukları konular büyük bir farklılık yaratmamaktadır.

2. MEB Merkez Örgütü Üst ve Alt Düzey Yöneticilerinin, Kurum Tiplerine Göre İşgören, Genel, Bütçe, Eğitim Programları ile Öğrenci Hizmetleri Alanlarında, Hangi Örgütlerin Yetkili Olması Gerektiği Konusunda, Görüşlerinin Dağılım Oranları Nedir?

a - İşgören Hizmetleri: İşgören hizmetleriyle ilgili elde edilen bulguların tümüne bakıldığında "öğretmenlerin iller arasında görev yeri değişikliği" du-

rumunun dışında, tüm işgören hizmetlerinde, yöneticilerin okulöncesi, ilköğretim ve yaygın eğitim kurumları için genel eğiliminin "yetki genişliği"nden yana olduğu; ortaöğretim ve özel statülü ortaöğretim kurumları için merkezîyetçi eğilim artmakla birlikte, "yetki genişliği"ni tercih ettikleri görülmektedir. Bu eğilimlerin aslında varolan uygulamayla paralellik göstermesi ise ayrıca dikkati çekmektedir. Bunun yanı sıra, "yerinden yönetim"i uygun

gören yönetici oranlarının, "yetki devri"ni uygun görenlerden daha fazla olduğu görülmektedir. Bunun, yöneticilerin "il özel idareleri"nin yapısı ve şimdiki kadar ki işleyişini eğitim öğretim hizmetlerini gerçekleştirmede yetersiz bulmalarından kaynaklandığı düşünülebilir.

b - Genel Hizmetler: Okul binalarının yapımı için satın alınacak ya da kamulaştıracak arsalar, varolan uygulamada ilköğretim kurumları için il özel idarelerine ait olmasına rağmen yöneticilerin bu konuda varolan durumu devam ettirmekten yana olmadıkları; yöneticilerin, tüm kurum tipleri için (okulöncesi, ilköğretim, ortaöğretim, özel statülü ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumları) arsa satın alma ya da kamulaştırma konusunda, birinci sırada "yetki genişliğinden" yana oldukları görülmektedir.

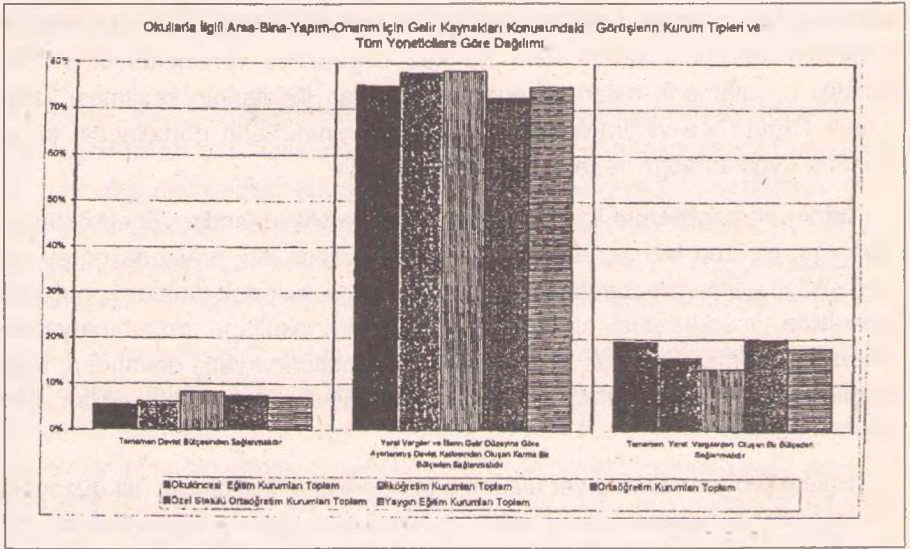
İlköğretim kurumları dışındaki kurumların bina yapım kararı MEB merkez örgütünce verilmesine karşın, üst ve alt düzey yöneticilerin çoğunluğunun, tüm öğretim kurum tipleri için varolan uygulamanın devamını istemedikleri anlaşılmaktadır. Yöneticiler, tüm kurum tipleri için (okulöncesi, ilköğretim, ortaöğretim, özel statülü ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumları) okul binalarının yapımı ve satın alınmasıyla ilgili olarak, birinci sırada "yetki genişliği"nden yana görüş bildirmişlerdir. Ancak, yetki genişliğinden yana olanların yaklaşık 1/3'ü "Bakanlığın onayını sunulmak üzere taşra örgütü" seçeneğinde yer almaktadır. Bu grup, bina yapımında ve satın alınmasında, kontrol Bakanlıkta olmak koşuluyla yetki genişliğinden yanadır.

Okul binalarının bina ekleme ve genişletme dışındaki onarımlarında, varolan uygulamada karar verici örgüt MEB Merkez Örgütüdür. Bu konuyla ilgili olarak yöneticilerin "taşra örgütü" seçeneğinde yığılmaları, varolan uygulamanın devamını istemediklerini ve bu konudaki yetki genişliğinden yana olduklarını göstermektedir.

Yöneticilerin ilköğretim kurumları için yetki devri biçiminde; ortaöğretim ve özel statülü ortaöğretim kurumları merkeziyetçi biçimde işleyen, varolan uygulamanın devamını istemedikleri ve daha çok yetki genişliğinden yana oldukları görülmektedir.

c - Bütçe: Yöneticilerin % 70'den fazlası okullarla ilgili arsa-bina-yapım-onarım için gerekli ödeneklerin, "yerel vergiler ve illerin gelir düzeyine göre ayarlanmış Devlet katkısından oluşan karma bir bütçe"den sağlanmasının uygun olacağı yönünde görüş bildirmişlerdir. Yöneticiler ikinci sırada "tamamen yerel vergilerden oluşan bir bütçe"nin uygun olacağını belirtirken; "tamamen devlet bütçesi"nin uygun olacağını belirtenler, ortalama % 7 gibi düşük bir oranla son sırada yer almaktadırlar. Bütçeyle ilgili olarak yöneticilerin yetki devrinden yana oldukları görülmektedir. Varolan uygulamada

ilköğretim kurumlarında yerel yönetimlerin gelirlerinin % 10 ile % 20 arasında katkısı bulunması, ilköğretim kurumlarında "yetki devri"nin bulunduğunu göstermekle beraber, diğer kurum tiplerinde tamamen katı merkezîyetçi bir görüntü bulunmaktadır. Dolayısıyla yöneticiler, bu konuda ilköğretim kurumları için varolan uygulamadan yana görünürken, diğer kurum tipleri için uygulamanın yetki devrine dönüşmesini tercih etmektedirler.

d - Eğitim Programları: Eğitim programları hizmet alanıyla ilgili bulguların tümüne bakıldığında, ortak dersler konusunda, amaç, içerik, haftalık saat, kredi ve dönemle ilgili olarak yöneticilerin daha çok merkezîyetçi; buna neredeyse eşit bir oranda yetki genişliği yönünde bir tercihle varolan uygulamanın devamından yana oldukları görülmektedir.

Seçmeli ders konusunda merkezîyetçilik eğiliminin sürmesine karşın yetki genişliği yönünde daha fazla bir eğilim bulunduğu görülmektedir. Yöneticilerin il özel idareleri ile ilgili seçeneklerde % 0-%3 arasında değişen oranlarla en düşük oranları oluşturmaları ve "bağımsız yerel örgütler" seçeneğindeki oranların diğer bulguların çoğunda olduğu gibi, "il özel idaresi" seçeneklerindeki oranlardan daha yüksek olduğu dikkati çekmektedir.

Ayrıca, eğitim programları hizmet alanında, işgören ve arsa-bina-yapım-onarım hizmet alanlarına göre, merkezîyetçi eğilimin daha fazla olduğu dikkati çekmektedir. Bu durum yöneticilerin merkezîyetçilikten uzaklaşılması durumunda, Türkiye'de eğitim programları konusunda ülke çapında bir birlik sağlanamaması konusunda kaygı duymalarından kaynaklanabilir. Nitekim bi-

rinci alt problemde de yöneticilerin "eğitim sisteminin milli birliği sağlamaya y6nelik genel ama7larının ger7ekleştirilme"si konusunda Merkezin taşra 6rg6tlerine yetki aktarmasının yararlarından 7ok sakınca getirebileceği y6n6nde g6r6ř bildirmeleri de bu bulguyla paralellik g6stermektedir.

e - 6đrencilerin Okuldan İlişiklerin Kesilmesi: 6đrencilerin okuldan ilişiklerinin kesilmesiyle ilgili olarak y6neticilerin "yetki genişliği"nden yana oldukları g6r6lmektedir. Anketin uygulandığı tarihlerde 6đrencilerin okuldan ilişiklerinin kesilmesi kararı MEB Merkez 6rg6t6'nce verilmekteydi. Ancak, şimdiki uygulamada halen 6đrencilerin okuldan ilişiklerinin kesilmesi kararı Taşra 6rg6t6'nce verilmektedir. Dolayısıyla y6neticilerin g6r6şlerinin řu an varolan uygulamadan yana olduğu s6ylenilebilir.

İkinci alt problemle ilgili bulguların t6m6ne bakıldığında, y6neticilerin 7oğunluğu, işg6ren hizmet alanlarında, 6đretmenlerin iller arasında g6rev yeri değişikliği; eğitim programları hizmet alanlarında ise ortak dersler konusunda genellikle, merkeziyet7i bir eğilim g6sterirken; okulların arsa-bina-yapım-onarımları i7in sağlanacak gelir kaynakları konusunda yetki devrinden; diğer alanların neredeyse t6m6nde yetki genişliğinden yana bir eğilim g6stermektedirler.

Eğitim programlarında yer alacak ortak derslerle ilgili olarak 6st d6zey y6neticiler daha merkeziyet7i bir eğilim g6sterirken; işg6ren hizmetlerinde m6fettişlerin bağlı bulunması uygun g6r6len 6rg6tlerle ilgili olarak da alt d6zey y6neticiler daha merkeziyet7i bir eğilim g6stermektedirler. Bu konuların dışında y6neticilerin 6st ya da alt d6zeyde olmalarının, yerelleşme konusundaki g6r6şlerinde 6nemli bir değişiklik oluşturmadığı bulunmuştur.

İkinci alt problemde ifade edilen hizmet alanlarıyla ilgili olarak il 6zel idarelerinin yetkili olmasını isteyen y6netici oranları genel hizmetlerin dışındaki hizmet alanlarında % 0 ile % 4 arasında değişen oranlarda en d6ř6k y6zdeyi oluştururken, genel hizmetlerde bu oran % 15 kadar y6kselse de, il 6zel idarelerinin yetkili olmasını istememektedirler. İl 6zel idaresi se7eneği genel hizmetlerin dışındaki hizmetlerde karar organlarındaki 6yelerin yerel se7imle belirlendiği bağımsız yerel 6rg6tlerden sonra gelerek, en son sırayı almaktadır.

Y6neticilerin 7oğunluğunda, yerel y6netim 6rg6tlerine daha fazla yetki verilmesi konusunda genelde bir direnmenin olduğu ileri s6r6lebilir. Ancak direnme olgusu iki y6nl6 anlamlıdır. Bir y6n6yle olumlu değişmeleri engelleyebilir ya da geciktirebilir; diğer y6n6yle de, sayılıtların yeniden g6zden ge7irilmesine ve b6ylece hatalı olabilecek uygulamaların 6nlenmesine yardımcı olabilir.

Sonuç

1 - Yöneticiler, merkezden taşra örgütlerine yetki aktarılmasının genelde yararlı olacağı eğilimindedirler.

2 - Yöneticilerin çoğunluğu, öğretmenlerin iller arasında görev yeri değişikliği konusunda merkezden yönetimi; bunun dışındaki tüm işgören hizmetleri, genel, bütçe ve öğrenci hizmetleri alanlarında yetki genişliğini tercih etmektedirler.

3 - İşgören hizmetlerinden bazılarında, varolan uygulamaya paralel olarak, öğretim kurumu tiplerine göre, yöneticiler tarafından yetkili olması düşünülen örgütler değişmektedir. Okulöncesi ve ilköğretim kurumlarında daha çok yetki genişliği istenirken, ortaöğretim ve özel statülü ortaöğretim kurumları için, daha çok merkezden yönetim istenilmektedir. Yaygın eğitim kurumlarında ise, yönetici görüşleri seçeneklere yakın oranlarda dağılmaktadır.

4 - Yöneticiler çoğunlukla, bütçe ve genel hizmet alanlarında varolan uygulamanın devam etmesinden yana görünmemektedir. Varolan uygulamada bütçe konularında karar organı Merkez Örgütü iken, yöneticiler bu konuda yetki devrini tercih etmekte; genel hizmetlerde ise ilköğretimde yetki devri uygulaması; ortaöğretim ve özel statülü ortaöğretim kurumlarında da merkezden yönetim uygulaması sözkonusu iken bu kurumlarda yetki genişliğine dönülmesini tercih etmektedirler.

5 - Eğitim programları hizmet alanında, yöneticiler çoğunlukla, derslerin amaç, içerik, saat, kredi ve dönemleri konusunda "ortak dersler" için daha merkeziyetçi bir yaklaşımı benimserken, seçmeli dersler için daha çok yetki genişliği yaklaşımını benimsemektedirler.

6 - Bütün hizmet alanları ve öğretim kurumu tiplerine göre, yöneticilerin çoğunluğu yerel yönetim örgütlerine ve özellikle il özel idarelerine yetki verilmesini uygun görmemektedirler.

7 - Yöneticilerin, yetki genişliği, yetki devri ve yerinden yönetimle ilgili olarak, en fazla tercih ettikleri yerleşme biçimi yetki genişliğidir. Ancak, bazı hizmet alanları ve kurum tiplerinde merkezden yönetim ve yerinden yönetimi tercih edenlerin toplam oranlarının da %30'dan fazla olduğu görülmektedir.

8 - Üst ya da alt düzey yöneticilerin hizmet alanlarına, öğretim kurumu tiplerine ve yetkili olması düşünülen örgütlere göre görüşlerinin oranları birbirine yakındır.

Öneriler

1 - Yöneticilerin yerel yönetim örgütlerine ve özellikle de il özel idarelerine yetki verilmesini uygun bulmama nedenlerinin araştırılması ve yerelleşme uygulamalarının başarısına ciddi katkılar getirecektir.

2 - Yöneticilerin çoğunluğunun görüşü, yetki genişliğinden yana olsa da, azınlıkta görünen görüşlerin de ülkemize özgü gerçekleri ifade edebileceği dikkate alınmalı ve bu görüşlerin arkasındaki nedenler incelenmelidir.

3 - MEB Merkez Örgütü yöneticileri arasında, yerelleşme ve bunun biçimleri olan yetki genişliği, yetki devri ve yerinden yönetim konularındaki kavramların anlamlarıyla ilgili olarak görüş birliğinin sağlanması, kavramsal boyuttaki sorunların aşılmasında çözüm getirebilir.

KAYNAKÇA

- Bursalıoğlu, Ziya. (1994) **Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış**. Ankara: Şafak Matbaası.
- Conyers, Diana. (1983) "Decentralization: The Latest Fashion in Development Administration?", **Public Administration and Development**, 3: 97-109.
- DPT. (1994). **7. Beş Yıllık Kalkınma Planı Eğitim ve İnsangücü Özel İhtisas Komisyonu Taslak Raporu**. Ankara: DPT.
- Gözübüyük, Şeref. (1978) **Türkiye'nin Yönetim Yapısı**. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Hanson, Mark. (1989) "Decentralisation and Regionalization in Educational Administration: Comparisons of Venezuela, Colombia and Spain", **Comparative Education**, 25, 1: 41-55.
- Lauglo, Jon. (1990) "Factors Behind Decentralization in Education System: A comparative Perspective with Special Reference to Norway", **Compare**, 20, 1: 21-39.
- MEB. (1993) **Ondördüncü Milli Eğitim Şurası**. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Rondinelli, A. Dennis. (1981) "Government Decentralisation in Comparative Perspective: Theory and Practice in Developing Countries", **International Review of Administrative Sciences**, 67: 133-145.
- Stromquist, Nelly P. (1986) "Decentralizing Educational Decision-Making in Peru: Intentions and Realities", **International Journal of Educational Development**, 6, 1: 47-60.